

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК І ПОЛІТИЧНА ДЕМОКРАТІЯ: ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

*Мирослава Лендьел,
доцент кафедри політології
Ужгородського національного університету*

Однією з дискусійних тем сучасної порівняльної політології є пошук залежності чи радше співвідношення між політичною демократією та розвитком. Оскільки категорію "розвиток" наприкінці ХХ століття все частіше почали прикладати на певний територіальний ґрунт, то доречним є звузити запропоновану тему до виявлення зв'язків між двома змінними "політична демократія" та "розвиток регіонів", на рівні якого, як відомо, зустрічаються політичні інтереси держави, самоврядних громад, а також корпоративні цілі капіталу, для якого регіональний рівень є достатнім для накопичення конкурентоспроможності [3, 58].

Концепція "нового регіоналізму", яка у середовищі вчених-регіоналістів була сприйнята наприкінці 80-х років минулого століття як певна панацея, що пропонує оптимальний механізм вирішення згаданого вище конфлікту інтересів, наголошує на необхідності формування "міжсекторних партнерств" між бізнесом, державою та громадським сектором. Однак, цей рецепт, який вже міцно увійшов до європейського жаргону, починає викликати певний скепсис у вдумливих дослідників, які усвідомлюють, що залежність ефективності розвитку від рівня демократії не лягає у прокрустове ложе міжсекторного партнерства. Зокрема, такий висновок робиться у зв'язку з перенесенням цієї західної моделі на центральноєвропейський ґрунт. Адже досить часто основою міжсекторних партнерств у країнах цього регіону є виключно особисті зв'язки та угоди, а не формальний механізм встановлення взаємовигідних умов співробітництва між органами місцевого самоврядування, бізнесовими структурами та громадськими організаціями. Делегування певних повноважень

владними органами певним представникам "третього сектора" позбавлено прозорості у прийнятті рішень та контролю. Існуюча практика та теоретичні дослідження (Osborne, Kaposvári) демонструють, що перехід до системи контрактів як механізму інституалізації відносин між місцевою владою та громадськими організаціями, які виконують соціальні замовлення повинен відбуватися на основі, прийнятої у громаді, системи стандартів. Місцеві партнерства повинні створюватися як результат спільних акцій, а не дебатів та угод.

Експерти САФ вказують, що для будівництва ефективних міжсекторних партнерств у країнах Центральної та Східної Європи необхідними умовами є існування відкритих, демократичних та інноваційних організаційних структур на рівні регіональних та місцевих органів влади; здатність неурядового сектора, зокрема на місцевому рівні, скористатися перевагами міжсекторного співробітництва; поширення у бізнесовому середовищі концепції корпоративного громадянства та відповідальності; розвиток традицій прозорості та звітності у діях; пристосування моделі міжсекторної співпраці до місцевих умов.

Варто зупинитися ще на одному спірному питанні. У Європі одним із найкращих варіантів організаційного оформлення міжсекторних партнерств, що виникають для потреб регіонального розвитку, прийнято вважати агентства регіонального розвитку. Справді, упродовж 80-90-х років ХХ століття агентства регіонального розвитку (АРР), окрім реалізації традиційних функцій фінансового посередника між національним урядом та підприємствами, створення стимулів для розміщення їх виробництва на конкретній території, почали здійснювати нові види діяльності

підтримку конкурентоспроможності "місцевих" підприємств, пошук інтегрованого підходу до розвитку території. Також на початку 90-х рр., окрім виконання вже звичної ролі стимулятора економічної активності, агентства регіонального управління почали брати участь у регіональному управлінні, а точніше - виконувати додаткову чи, деколи, альтернативну до регіональних органів влади роль щодо вироблення політики та розподілу ресурсів. Західні фахівці вважають, що таким чином агентства регіонального розвитку набули статусу "кванго" (quango) - квазі-неурядової організації, яка виконує координуючу роль щодо розподілу ресурсів, виділе-них різними рівнями влади - національним, регіональним - з метою розвитку певної території. Концепція партнерства між приватним та державним секторами (public-private partnership), яка набула поширення на той час, сприяла еволюції місії АРР з виконання виключно економічних видів діяльності в бік ролі центру міжсекторної співпраці. Ця зміна визначила необхідність знаходження спільної "мови спілкування" також з неурядовими громадськими інститутами розвитку територій, які упродовж 80-90-х років минулого століття виникали спонтанно у більшості країн Європи як відповідь на загострення соціальних проблем громад та регіонів. Водночас, АРР, у переважній більшості, продовжували виконувати функції лише відносно незалежних від органів влади (деконцентрованих урядових агентств, регіонального чи повітового уряду) організацій, виконуючи ті завдання, які покладалися на них засновниками чи спонсорами.

Окрім того, перехід до концепції "нового регіоналізму" сприяв переосмисленню позиціюванню АРР у існуючій системі регіонального управління. Агентства почали сприйматися як організації, які повинні дотримуватися філософії "глибинних ініціатив" (bottom-up), а, отже, бути заснованими та підконтрольними саме регіональним акторам, а не національним, а саме: регіональним та місцевим органам влади, регіональним та місцевим приватним структурам та асоціаціям.

Водночас, досить поширеним є побоювання, що так зване "подвійне управління розвитком", здійснюване регіональними властями та АРР, може мати наслідком втрату прозорості, а, як наслідок цього, демократичності цього процесу. Адже як демонструє практика, агентство регіонального розвитку, незважаючи на представництво у складі його наглядових рад різних регіональних акторів, залишається поза політичним демократичним процесом, на відміну від регіональних органів влади. З одного боку, відсутність можливості різним соціально-політичним силам контролювати та впливати на діяльність агентств регіонального розвитку підвищує управлінську та економічну мобільність. З іншого боку, ті органи влади, на територію яких поширюється діяльність АРР і які не мають можливості чинити принаймні обмежений вплив на неї, ставлять під сумнів ефективність функціонування агентств, оскільки їх пріоритети не є узгодженими із стратегією розвитку цієї території, легітимізованої регіональними представницькими органами. Також має певні підстави критика АРР у недемократичності їх діяльності, у випадку, якщо мета і завдання їх діяльності визначається обмеженим колом осіб - представниками контролюючого органу влади та власним керівництвом - і, в той же час, на функціонування агентств витрачаються значні суми бюджетних коштів [5, 214].

Пріоритетність у регіональній політиці ринкових механізмів над адміністративно-управлінськими важелями, сприйняття регіональними акторами "поведінки підприємця" і, відповідно, відмова від управлінського стилю зумовили і потребу переглянути вплив на формулювання пріоритетів регіонального розвитку політичних механізмів прийняття рішення, на кшталт легітимних регіональних органів влади, де донедавна конкуруючі політичні сили визначали майбутнє розвитку майбутньої території. Створення так званих "розвиткових організацій" (development organizations), які діяли як юридичні особи приватного права (private law organizations), і, водночас, здійснювали стратегічні завдання, окреслені чи регіональ-

регіональними/місцевими громадами, використовуючи при цьому бюджетні кошти, викликало побоювання у середовищі західних політологів про можливість нівелювання демократичних процедур формулювання політики на регіональному рівні. Шведський дослідник Я. Олсон узагальнює ці застереження у наступному риторичному запитанні: "... чи не означатиме порятунком управлінських рішень від політичних впливів (*rescuing policy from politics*) також їх порятунок від демократії?". Відповідь шведа є наступною: з точки зору демократії важливо, щоб принаймні процес формулювання управлінських рішень був значною мірою контрольований основними політичними акторами певного регіону [5, 214]. Однак, навіть на цьому етапі управління немає певності, що демократичні процедури будуть збережені.

Регіональний режим управління (*regional governance*) втратив політичну цілісність, яка до 80-х рр. ХХ ст. означала прийняття основних стратегічних рішень легітимними органами влади певної території - представницькими асамблеями регіонів, деконцентрованими структурами національного уряду чи ж то місцевими урядами, - і поступився сегментації управлінських важелів в руках багатьох акторів [5, 214]. Окрім, органів влади, що діють на регіональному рівні, до них належать: різного типу партнерства, до складу яких входять профспілки, торгово-промислові палати, асоціації виробників, організована громадськість, вже згадувані вище агентства регіонального розвитку, а, окрім того, Європейський Союз. Передача на європейському континенті частини національно-державних повноважень наднаціональним структурам ЄС супроводжується змінами у формулюванні та здійсненні регіонального управління. Адже прийняття країнами-

прийняття країнами-членами Європейського Союзу принципів єдиної регіональної політики, серед них принципу партнерства, означає потребу залучати до процесу "тісної консультації" під час вироблення пріоритетів розвитку території на регіональному рівні "регіональні та місцеві влади та інші компетентні органи державної влади, економічних та соціальних партнерів та інші відповідні компетентні юридичні особи" [4, 43]. У цитованих вище вказівках Ради ЄС про загальні умови використання Структурних фондів від 21 червня 1999 р. також вказується, що "для визначення найбільш представницького складу партнерства на національному, регіональному, місцевому чи інших рівнях, держава-член повинна сформувати широку та ефективну асоціацію усіх відповідних органів (юридичних осіб), відповідно до національного законодавства та практики, беручи до уваги потребу дотримання принципів рівності між чоловіками та жінками, сталого розвитку через дотримання вимог охорони та покращення стану довкілля" [4, 43-44].

Зміни, які пропонуються Європейським Союзом, спрямовані на підвищення ефективності розвитку регіонів. Тож цілком закономірним є питання, що ставиться вже згадуваним шведським дослідником Олсоном: яким чином принципи демократії співвідносяться з принципами розвитку? А точніше, яким є сучасне розуміння поняття "розвиток" і яка концепція демократії найкраще відповідає цьому розумінню? [5, 215]. Вирішення цієї наукової проблеми лягло в основу дослідження, здійсненого Шведською федерацією повітових рад, метою якого був аналіз програм розвитку шведських регіонів (до речі, складених на основі вказівок щодо використання Структурних фондів ЄС) з точки зору дотримання під час формулювання та реалізації демократичних принципів (див. Табл.1).

Табл. 1. Методологія визначення дотримання демократичних принципів у процесі вироблення програм регіонального розвитку регіонів країн-членів Європейського Союзу

Демократичний принцип	Методи визначення співвідношення між плануванням регіонального розвитку та демократичними процедурами
Існування чіткої процедури розподілу та реалізації владних повноважень	1. Чи існує чітка процедура, яка описує механізми впливу існуючих регіональних акторів на зміст програм розвитку регіонів з метою отримання фінансування з Структурних фондів ЄС ? 2. Який регіональний актор несе загальну відповідальність за розробку програм ? 3. Які актори залучаються до партнерств, що формуються для складення програм регіонального розвитку ?
Визнання народу сувереном влади, його права здійснювати контроль над діями влади	1. Які актори визначають проблеми регіонального розвитку, які стають предметом розгляду владних органів ? 2. Чи є діяльність владних органів прозорою, а, отже, чи може громадськість брати участь у публічних дебатах щодо спрямування регіонального розвитку ? 3. Чи існують передумови для громадського контролю над діями осіб, які приймають політичні рішення щодо розвитку регіону ? Чи можуть громадяни, недоволені стратегією розвитку регіону, визначити, хто несе відповідальність за її прийняття ? Чи можуть вони обрати інших осіб, відповідальних за регіональний розвиток, в результаті демократичних виборів ?
Здатність ефективно діяти	1. Чи існують передумови та ресурси для того, щоб забезпечити ефективність процесу планування розвитку ?

Укладено автором на основі матеріалу, вміщеному в статті Olsson, J. (1998). *Regional Development and Regional Democracy In: Regional Development Agencies in Europe*, p. 216-217.

Інша проблема, яка досліджувалася у Швеції, полягала у визначенні сутності поняття "розвиток". Існуючі альтернативи демонструє Таблиця 2.

Табл. 2. Різні аспекти поняття "розвиток" та існуючі альтернативи

Аспект	Існуючі альтернативи
Рівень	1. Розвиток окремої особи 2. Розвиток окремої соціальної групи 3. Розвиток окремого підприємства 4. Розвиток окремої громади 5. Розвиток регіону в цілому 6. Розвиток країни та наднаціональний рівень
Предметна сутність	1. Економічний розвиток 2. Соціальний розвиток 3. Екологічний розвиток 4. Людський розвиток
Основні актори розвитку	1. Державні структури 2. Приватні структури 3. Громадські структури

Часова змінність, можливість виміру	4. Розвиток як процес - можливість кількісного виміру 5. Розвиток як процес - можливість якісного виміру 6. Розвиток як результат - можливість кількісного виміру 7. Розвиток як результат - можливість якісного виміру
-------------------------------------	--

Укладено автором на основі матеріалу, вміщеному в статті Olsson, J. (1998). *Regional Development and Regional Democracy In: Regional Development Agencies in Europe*, p. 217-219.

Першим кроком дослідницької програми був зміст програм розвитку регіонів, розроблених для абсорбування Структурних фондів ЄС. Результатом здійсненої роботи є наступне критичне узагальнення їх змісту:

1. У розроблені програми регіонального розвитку не були включені програми розвитку окремих громад, складення яких здійснювалося поза контекстом використання коштів Структурних фондів ЄС.

2. Підприємства та населення сприймаються як цільові групи програм, водночас, програми не вказують чи обрані об'єкти розвитку є зацікавленими і здатними розробляти проекти для отримання економічної допомоги.

3. Регіон сприймається як цілісна одиниця та актор розвитку. Таким чином, програми розвитку є позбавленими вказівок на конфлікт інтересів, які виникають на території регіону під час формулювання пріоритетів його розвитку.

4. Розвиток сприймається, насамперед, як процес, який цілком можна виміряти за допомогою економічних показників. Водночас, мало уваги звертається на якісний вимір розвитку, який не можна звести лише до зміни в економіці [5, 218-219].

Саме такий зміст програм змушує повернутися до питання про регіональних акторів, які брали участь у їх складенні, а, отже, зрозуміти їх мотивацію. Узагальнюючі висновки є наступними:

1. Непрозорий характер призначення членів планувальних

комітетів, зокрема у випадках, коли кордони регіонів, які відповідають критеріям європейської статистичної системи NUTS, не співпадають з кордонами адміністративно-територіальних одиниць, або ж існуючі одиниці регіонального масштабу не мають представницьких органів влади.

2. Основна роль призначених службовців, а не представників представницьких органів влади у формулюванні пріоритетів планувальних комітетів.

3. Розширення "партнерств" за рахунок представників соціальних партнерів, організованого бізнесу та громадськості було формальним.

4. Формулювання програм розвитку регіону відбувалося у переважній більшості випадків у не публічній атмосфері. На процес не впливали основні політичні сили, представлені в регіоні, соціальні та громадські рухи, громадська думка. Таким чином, бачення майбутнього регіону опинилося в руках мало кількості осіб, частина з яких не мала жодних легітимних повноважень на представлення інтересів населення даного регіону.

5. У роботі планувального комітету основна увага приділялася не стратегічному визначенню майбутнього регіону, а потребі дотримання усім вимогам ЄС щодо складення операційних програм [5, 219-221].

Вищенаведені дані дають підставу зробити висновки щодо дотримання демократичних процедур під час планування регіонального розвитку у Швеції, які є узагальнені у Таблиці 3.

Табл 3. Дотримання демократичних принципів у програмах розвитку регіонів країн-членів Європейського союзу

Демократичний принцип	Методи визначення співвідношення між плануванням регіонального розвитку та демократичними процедурами	Результати дослідження (на прикладі Швеції)
Існування чіткої процедури розподілу та реалізації владних повноважень	1. Чи існує чітка процедура, яка описує механізми впливу існуючих регіональних акторів на зміст програм розвитку регіонів з метою отримання фінансування з Структурних фондів ЄС ? 2. Який регіональний актор має найбільший вплив на процес розробки програм ? 3. Які актори залучаються до партнерств, що формуються для складення програм регіонального розвитку ?	1. Відсутність чіткої процедури впливу регіональних акторів на зміст програм регіонального розвитку. 2. Вирішальний вплив належить представникам національного уряду та Європейської Комісії. 3. Процес формування та функціонування партнерств є формальним.
Визнання народу сувереном влади, його права здійснювати контроль над діями влади	1. Які актори визначають проблеми регіонального розвитку, які стають предметом розгляду владних органів ? 2. Чи є діяльність владних органів прозорою, а, отже, чи може громадськість брати участь у публічних дебатах щодо спрямування регіонального розвитку ? 3. Чи існують передумови для громадського контролю над діями осіб, які приймають політичні рішення щодо розвитку регіону ? Чи можуть громадяни, невдоволені стратегією розвитку регіону, визначити, хто несе відповідальність за її прийняття ? Чи можуть вони обрати інших осіб, відповідальних за регіональний розвиток, в результаті демократичних виборів ?	1. Урядові службовці самостійно визначають проблеми регіонального розвитку, які потребують вирішення. 2. Процес формування регіональних пріоритетів є закритим від політичних, соціальних, громадських впливів. 3. Громадський контроль над діями осіб, відповідальних за планування регіонального розвитку є обмеженим, так само як і можливість визначення відповідальних осіб. Це ускладнює зміну відповідальних осіб у результаті демократичних виборів. 4.
Здатність ефективно діяти	1. Чи існують передумови та ресурси для того, щоб забезпечити ефективність процесу планування розвитку ?	1. Під час процесу планування відсутніми були, насамперед, такі ресурси як час та досвід.

Дослідницький проект, здійснений у Швеції, засвідчує, що "порятунок управлінських рішень від політики" є можливим лише тоді, коли йде довготривале управлінське рішення (а саме такою є програма регіонального розвитку) є прийнятим в результаті дотримання загальнодемократичних процедур та специфіки прийняття стратегічних курсів у певному національному контексті. Саме демократична легітимність програми регіонального розвитку найбільш

ефективно оберігає її реалізацію від короткострокових корпоративних політичних впливів.

Інша спроба дослідження особливостей місцевої демократії, зокрема можливості її виміру, залежності від інших факторів, які впливають на розвиток громад, була здійснена фахівцями, об'єднаними в Токвілівський дослідницький центр (Tocquelle Research Center) [6]. Метою цього проекту було визначення критеріїв, які

характеризують діяльність місцевих органів влади (local government performance), а також показників їх виміру. Робоча гіпотеза полягала в тому, що діяльність місцевого органу влади можна виміряти за допомогою 5 основних критеріїв:

1) формування політики: прийняття політичних рішень, які враховують існуючу інформацію і є координовані між собою;

2) демократизм: відкритість і справедливність у діях;

3) реалізація політичних рішень: ефективність діяльності;

4) врахування потреб населення: задоволення громадян та узгодження цілей;

5) рівень надання послуг [6,7].

Наступна таблиця узагальнює пропонувані критерії оцінки діяльності місцевих органів влади та можливості їх виміру.

Табл. 4. Критерії діяльності місцевих органів влади та їх вимір

	Назва критерію	Роль	Основа для виміру	Визначення
Процес	Вироблення політичних рішень (policy)	Актор політики	Вимоги до прийняття політичних рішень	Здатність дотримуватися вимог до прийняття політичних рішень, зокрема, володіння усією не обхідною інформацією та здатність координувати рішення
	Демократія	Демократичний інститут	Демократичні цінності	Здатність діяти у відкритій та прозорій манері, взаємодіяти з громадянами, дотримуючись принципу справедливості
Результат	Врахування потреб	Представник місцевих потреб	Вимоги населення	Здатність врахувати потреби місцевого населення і задовольняти їх
	Ефективність	Реалізація політики	Політичні цілі	Здатність реалізувати рішення і досягати декларовані політичні цілі

Джерело: Soos, G. (2001). The Indicators of Local Democratic Governance Project Concepts and Hypotheses, Budapest, p. 12.

Мета нашої статті зумовлює особливий інтерес до критерію дотримання демократичних принципів у діяльності місцевих органів влади, зміст якого демонструє Таблиця 5.

Табл. 5. Здатність місцевого органу влади до демократичного стилю діяльності

Назва показника	Демократичний стиль діяльності
Визначення	Демократичний стиль діяльності є здатністю місцевого органу влади дотримуватися принципів відкритості та справедливості
Показники виміру	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відкритість бюджету для громадськості. 2. Існування правил громадських закупівель (тендерів) та їх прозорість. 3. Існування правил доступу громадськості до документації місцевих органів влади. 4. Кількість та тематика зустрічей з громадськістю, громадських слухань, громадських форумів та методи поширення інформації про них. 5. Існування та повноваження громадських дорадчих комітетів, діяльність яких є організована чи визнана місцевими органами влади. 6. Кількість примірників безкоштовних бюлетенів, поширених місцевими органами влади на 1000 чоловік населення. 7. Відповіді громадян на питання запитальника про поширення системи особистих зв'язків і хабарництва в місцевих органах влади. 8. Відповіді громадян на питання запитальника про дискримінаційне ставлення представників місцевих органів влади (наприклад: за ознакою етнічного походження). 9. Відповіді громадян на питання запитальника про неупередженість представників місцевих органів влади, їх бажання допомогти громадянам.
Джерело даних	Запитальники, розповсюджені у середовищі представників органів влади. Запитальники, розповсюджені серед громадян.

Якщо повернутися до більш теоретичних праць, які розглядають проблему залежності ефективності місцевих/регіональних урядів від рівня демократії, а, отже, стану політичної культури населення і розвитку громадянського суспільства, то беззаперечно, не можна оминати працю відомого американського дослідника Роберта Патнама "Творення демократії".

Патнам прагне знайти відповідь на питання: чому деякі демократичні уряди процвітають, а інші зазнають невдачі? Чи залежить ефективність роботи інституцій від соціального, економічного й культурного середовища? Чи можна експортувати ефективно діючі демократичні інститути з однієї країни в інші? Чи залежить якість демократії від якості громадян? „Які умови потрібні для створення сильних, уважних до потреб виборців і ефективних представницьких інституцій?" [2, 18]. Відповіді на поставлені питання Патнам дає на ос-

нові результати програми емпіричних досліджень діяльності регіональних урядів Італії упродовж 1970-1992 рр. Патнам вважає, що „італійський регіональний експеримент був досконалим матеріалом для порівняльного вивчення динаміки та екології інституційного розвитку" [2, 19].

Патнам використовує теоретичні положення „нового інституціоналізму", зокрема про те, що інституції формують політику, а також, що інституції еволюціонують в ході інституційного розвитку. „Інституції мають інерцію і „встановлений порядок" незалежно від того, чи можуть якісь інші фактори впливати на їхню форму" [2, 20]. Автор також торкається питання про критерії ефективності інституцій і поділяє точку зору більшості американських політологів, що це є досягнення поставленої мети у причинно-наслідковій моделі: „соціальні потреби - політична взаємодія - уряд - вибір політики - виконання".

Тобто „урядові інституції одержують замовлення від свого соціального середовища і виробляють рекомендації, що відповідають цьому середовищу”. [2, 23]. Однак, в деталях позиції дослідників інституційної ефективності розходяться. Патнам виділяє три підходи:

1. Ефективність інституцій залежить від „інституційного дизайну” тобто від їх формальної організації та структури. Традиція, започаткована ще Джоном Стюартом Мілем у праці „Роздуми про представницьке врядування”, має продовження у сучасних дослідженнях частини „нових інституціоналістів”, зокрема Елінори Остром (Elinor Ostrom (1990) *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Actions*, New York, Cambridge University Press). Остром робить висновок, аналізуючи дилему колективних дій щодо споживання загальних ресурсів громади, що успіх її розвитку залежить від правильної структурованості дієздатних інституцій.

2. Ефективність інституцій залежить, насамперед, від соціально-економічних факторів. Цей підхід, започаткований ще Аристотелем, у XX столітті розвинули Роберт Даль і Сеймур Ліпсет (Robert A. Dahl (1971) *Polyarchy: Polyarchy: Participation and Opposition*, New Haven, Yale University Press; Seymour Martin Lipset (1960) *Political Man*, New York, Doubleday).

3. Ефективність інституцій залежить від соціально-культурних факторів. Засновником такої традиції прийнято вважати Платона, який твердив, що уряди змінюються залежно від прихильності громадян. В сучасній політичній соціології адептами цієї тези є прибічники школи „політичної культури”, які

стверджують, що політичні орієнтації, погляди та настрої населення впливають на політичний режим в країні та стиль управління зокрема (Gabriel A. Almond, Sidney Verba (1963) *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Princeton, Princeton University Press) [2, 24-25].

Огляд проблем, які виникають у пошуку співвідношення між політичною демократією та ефективністю розвитку, вказує, що труднощі становлення місцевої та регіональної демократії в Україні є не унікальним національним і, навіть, не посткомуністичним явищем, а радше свідченням зародкового стану формування справжнього, а не штучно сформованого, громадянського суспільства, відсутності прозорих механізмів співробітництва між „трьома китами” суспільного розвитку: владою, бізнесом та громадськістю.

Запропоновані вище методологічні моделі є цілком прийнятними для проведення досліджень в Україні. Інститут державного управління та регіонального розвитку Ужгородського національного університету влітку 2001 р. розпочав роботу по пошуку оптимальних інституційних механізмів місцевого/регіонального розвитку, провівши соціологічні опитування у Перечинському та Рахівському районах та м. Ужгород (результати дослідження опубліковані у праці: Місцевий та регіональний розвиток в Україні: досвід Закарпаття /за редакцією Мирослави Лендьел. - Київ: "Міленіум", 2001. - 150 а). Однак, це є лише перший крок по реалізації амбітної програми, яка буде базуватися на запропонованих в цій статті моделях.

Список використаних джерел:

1. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки /Пер. з англ. І. Дзюб. - К: Основи, 2000. - 198 с.
2. Патнам, Р.Д., Леонарді Р., Нанетті Р. Творення демократії. Традиції громадянської активності в сучасній Італії /Пер. з англ. В. Ющенко. - Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. - 302 с.
3. Портер М. Конкуренция: Пер. с англ.: Уч. Пос. - М : Издательский дом «Вильямс», 2001. -495 с.

4. Council Regulation (EC) No 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds In: Structural Actions 2000-2006 Commentary and Regulations The Structural Funds The Cohesion Fund The Instrument for Structural Policies for Pre-accession, European Commission, Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000.

5. Olsson, J. (1998). Regional Development and Regional Democracy In: Regional Development Agencies in Europe, Halkier, H., Danson, M., Damborg, Ch.(eds.), London and Philadelphia, Jessica Kingsley Publishers, p. 213-225.

6. Soos, G. (2001). The Indicators of Local Democratic Governance Project Concepts and Hypotheses, Budapest, 61 p.

Аннотация

В статье автор рассматривает одну из наиболее дискуссионных проблем современной сравнительной политологии, а именно поиск зависимости между политической демократией и развитием территорий, прежде всего между дизайном демократических институтов и эффективностью социально-экономического развития.

Как считает автор, методологической основой исследования зависимости между «политической демократией» и «эффективностью регионального развития» могут стать модели, разработанные шведским ученым Яном Олсоном и представителями Центра Токвиля (Будапешт, Венгрия). Разработанные исследовательские программы могут быть использованы в Украине.

Summary

In the article author deals with one of the most discussion problems of the modern comparative political science which is the problem of the search for the correlation between political democracy and the territorial development, first of all, between the design of the democratic institutes and the efficiency of the social and economical development.

Author supposes that the methodological base of the investigation of the dependence between "political democracy" and "regional development efficiency" can be formed by the models elaborated by the Swedish author Jan Olsson and the representatives of the Tocqueville Center in Budapest, Hungary. This research programs can be used in Ukraine.